

А.М. Арістова, канд. екон. наук, доц., Київський національний торговельно-економічний університет

АДЕКВАТНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ СТАНУ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ

Управління ліквідністю банків здійснюється за допомогою інструментів Національного банку та інструментів банку. Інструменти НБУ включають: нормативи ліквідності; строки, ліміти, проценту ставку за окремими фінансовими інструментами рефінансування; норми резервування за залученими коштами, ліміт покриття обов'язкових резервів високоліквідним коштами тощо.

Інструменти НБУ в період кризи ліквідності банківського ринку і в стабільних умовах ринку відрізняються. В першому випадку вони мають не стільки ринковий, скільки адміністративний характер. Так, в IV кварталі 2004 року НБУ застосував наступні інструменти:

- встановив обмеження дострокового зняття банківських депозитів (тимчасове на 1 місяць);
- ввів фінансовий моніторинг операцій готівкового валютного обміну на суму вище 1 тис. доларів;
- рекомендував банкам ввести обмеження на видачу готівки через банкомати в сумі 1,5 тис. грн. в день;
- встановив обмеження при користуванні поточними рахунками юридичних осіб;
- розширив доступ банків до кредитів "overnight";
- дозволив дострокове погашення Національним банком депозитних сертифікатів;
- обмежив активні операції банків (в обсягах на 30 листопада 2004 року).

При стабільному стані банківського ринку Національний банк змінює базові інструменти з метою реалізації визначеної грошово-кредитної політики. Так, сучасний стан ринку має такі особливості:

- збільшення залежності від міжнародних фінансових ринків, міжбанківських кредитів, залучених коштів фізичних осіб на карткові рахунки;
- зміни структури кредитного портфеля в бік зростання частки довгострокових кредитів в іноземній валюті населенню;
- зростання розриву строків активів і пасивів банку.

НБУ з метою максимального обмеження використання іноземної валюти в Україні для кредитування збільшує норми резервування за залученими коштами в іноземній валюті і зменшує – за залученими коштами в національній валюті; з метою недопущення розриву строків активів і пасивів розглядає питання введення нормативів довгострокової ліквідності.

Банк формує інструментарій залежно від обсягу бізнесу та його складності, але в умовах кризи застосування інструментів з управління

ліквідністю має особливості. Так, в більшості банків в цей період застосовувалися наступні інструменти:

- підвищення процентних ставок за кредитами клієнтам;
- зниження обсягів кредитів клієнтам;
- запозичення коштів у Центральному банку;
- підвищення процентних ставок за депозитами клієнтів;
- обмеження щодо видачі клієнтам готівки через банкомати;
- конвертація вкладникам гривневих вкладів у вклади в іноземній валюті.

Враховуючи фактори ризику незбалансованої ліквідності, для забезпечення адекватності інструмента банку стану ринку кожен банк повинен мати три варіанти плану дії з управління ліквідністю:

- на випадок кризи, яка виникає за зовнішніми ризик-факторами;
- на випадок кризи, яка виникає за внутрішніми ризик-факторами;
- в звичайних умовах діяльності банку.

В умовах, коли в кредитному портфелі переважали короткострокові позики, було виправданим управляти поточною ліквідністю. Збільшення довгострокового кредитування і розриву в строках активів і пасивів обумовлює необхідність управління строковою ліквідністю разом з управлінням валютним і відсотковим ризиком, що можливо лише за умови удосконалення (впровадження) відповідних інструментів. До цих інструментів можна віднести:

- прогнозування структури активів і пасивів;
- застосування методу фондування активів,
а також встановлення:
- лімітів на окремі операції та фінансові інструменти;
- лімітів доходності активно-пасивних операцій (мінімального спреду, граничних значень процентних ставок);
- граничних значень внутрішніх нормативів ліквідності;
- нормативів розміру вторинних резервів ліквідності;
- лімітів використання власного капіталу;
- лімітів загального обсягу кредитного портфеля;
- лімітів відсоткового ризику;
- лімітів валютного ризику.

Арістова, А.М. Адекватність інструментів управління ліквідністю стану банківського ринку [Текст] / А.М. Арістова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 81-83.